

„ЈАСМИН РЕВОЛУЦИЈА“ – ПРВАТА АВТЕНТИЧНА РЕВОЛУЦИЈА ВО АРАПСКИОТ СВЕТ - ТУНИС м-р Игор ЃОРЕСКИ

АВСТРАКТ

In the past period we have seen a lot of story about Tunisia's revolution, but few people understand what exactly happened in this country. It is the High North country on the African continent with a population which exceeding 10.5 million inhabitants and a GDP of 9,400\$ per capita in 2010²¹⁹. In Tunisia there are 13% unemployment, below the poverty live about 3,8% of the population (2005)²²⁰, GDP growth in 2010 was about 3%.²²¹ This country was one of the most open economies in the region and in the past decade saw strong economic growth, which slowed down because of shocks in the euro area, since the EU was a major economic partner of this country. The growth of the economy was not sufficient to reduce unemployment in the country in recent years. According to research at The Economist in 2010, Tunisia is classified as an authoritarian state and the so-called Democracy index of 2.79 and ended on 92nd place from 167 countries.²²² Since its declaration of independence from France 55 years ago, Tunisia had only two presidents who ruled autocratically and until 2011 demonstrations against the regime were very rare. The Government are strove to maintain peace in the country by all available means, and every opposition thought was cat down from her root. Because of Tunisia was a state where with decades people aren't opposed to the government and appeared to rule a general lethargy, without any collective consciousness and hope that the situation can be improved. Until early 2011 the authoritarian regime and the Western Allies and the United States believed that the people of this country can raise its voice and dignified life for greater freedom. At the end of 2010 began demonstrations against authoritarian regime, and organization of protest in Tunisia, first was performed by means of mass communication - mobile phones and Internet social networks (Facebook, My Space, and Twitter). Here, we can ask about dilemma of what is the impact of the Internet, social networks and mobile phones to organize riots and demonstrations? Are we entitled to say that Tunisia is the first Internet

²¹⁹ Central Intelligence Agency, The World Factbook: Tunisia, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ts.html>, (пристапено на 24.12.2012).

²²⁰ Исто

²²¹ US Department of State, Background information: Tunisia, 22.09.2011, <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5439.htm> (пристапено на 24.12.2012).

²²² Houda Mziudet, Tunisia live.net, 29 December 2011, "Tunisia Tops Arab World in Economist's 2011 Democracy Index," <http://www.tunisia-live.net/2011/12/29/tunisia-tops-arab-world-in-economists-2011-democracy-index/>, (пристапено е на 24.01.2012).

revolution happened in the world? However the genesis of the reasons that led to riots gates regime Zine El Abidine Ben Ali are deep in the past of this country.

Key words: revolution, security, democracy, protests, internet.

АПСТРАКТ

Во изминатиов период бевме сведоци на многубројни приказни за револуцијата во Тунис, но на малкумина им е јасно што всушност се случи во оваа земја. Тоа е најсеверната држава на африканскиот континент со население над 10.5 милиони жители и БДП од 9 400 долари по жител во 2010²²³. Во Тунис има 13% невработеност, под границата на сиромаштијата живеат околу 3,8% од граѓаните (2005)²²⁴, растот на БДП во 2010 беше околу 3%.²²⁵ Оваа земја имаше една од најотворените економии во регионот и во изминатата деценија забележа силен економски раст, кој се забави поради потресите во еврозоната, бидејќи ЕУ беше главен економски партнер на оваа земја. Растот на економијата во изминатите години сепак не беше доволен за да се намали невработеноста во земјата. Според истражувањата на **The Economist** 2010 Тунис е класифицирана како авторитарна држава и на т.н. индекс на демократија била оценета со коефициент 2.79 и завршила на 92 место од 167 држави.²²⁶ Од прогласувањето на независност од Франција пред 55 години Тунис имал само двајца претседатели кои владееле авторитарно и до почетокот на 2011 година демонстрациите против режимот беа многу ретка појава. Власта со сите расположливи средства се трудеше да го одржува мирот во земјата и секоја опозициона мисла беше од корен сосекувана. Поради тоа Тунис беше држава во која со децении народот не се противеше на власта и изгледаше дека владее некоја општа летаргија, без ни малку колективна свест и надеж дека ситуацијата може да се подобри. Се до почетокот на 2011 година авторитарниот режим и западните сојузници и САД не веруваа дека народот од оваа земја може да го крене својот глас за достоинствен живот и за поголема слобода. Кон крајот на 2010 година почнаа бран на демонстрации против авторитарниот режим, организирањето на протестите во Тунис за прв пат се одвиваше преку средствата за масовна комуникација - мобилната телефонија и социјалните мрежи на интернет (Facebook, Mz Space, Twitter) Тука со право се наметнува дилемата за тоа какво е влијанието на интернетот,

²²³ Central Intelligence Agency, The World Factbook: Tunisia „ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ts.html> , (пристапено на 24.12.2012).

²²⁴ Исто

²²⁵ US Department of State, Background information: Tunisia, 22.09.2011, <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5439.htm> (пристапено на 24.12.2012).

²²⁶ "Houda Mziudet, Tunisia live.net, 29 December 2011, "Tunisia Tops Arab World in Economist's 2011 Democracy Index," <http://www.tunisia-live.net/2011/12/29/tunisia-tops-arab-world-in-economists-2011-democracy-index/>, (пристапено е на 24.01.2012).

социјалните мрежи и мобилните телефони во организирањето на побуни и демонстрации? Дали можеме со право да кажеме дека во Тунис се случи првата интернет револуција во светот? Сепак генезата на причините кои доведоа до немирите против режимот на Zine El Abidine Ben Ali се наоѓаат длабоко во минатото на оваа земја. **Клучни зборови: револуција, безбедност, демократија, протести, интернет.**

ИСТОРИСКИТЕ КОРЕНИ ЗА „ЈАСМИН РЕВОЛУЦИЈАТА“

Имено во годините по Втората светска војна Тунис се дистанцира од потенцијалната фундаменталистичка исламска доминација и социјалистичките револуции. За својата независност од Франција се избори во текот на педесеттите години на XX век и на власт во 1956 година дојде првиот претседател **Habib Bourguiba** кој во текот на своето владеење често пати беше споредуван со турскиот водач Мустафа Кемал Ататурк. **Bourguiba** во Тунис ги воведоа прозападните реформи исто како што направи Ататурк во Турција и ја раздвои религијата од државата²²⁷, а исто како Ататурк (во Турција), **Bourguiba** исламистите ги гледаше како закана за туниската држава.²²⁸ Во 1987 година на власт под малку сомнителни околности доаѓа Zine El Abidine Ben Ali кој власта во Тунис ја превзема без поголеми проблеми под изговор дека на земјата и се заканува опасност од исламизација.

По доаѓањето на власт Бен Али пред тунискиот народ пропагираше дека не е заинтересиран да остане на власт до крајот на својот живот и како свој квалитет пред тунискиот народ ја претстави борбата против исламизацијата на земјата и тероризмот. Ваквата политика на Бен Али наиде на полна поддршка на САД и Европа кои цврсто го поддржуваа во изминатиов период.²²⁹

Ако се анализираат подобро фактите кои се поврзани со доаѓањето на власт на Бен Али во Тунис ќе се забележи дека неговото доаѓање на власт не е случајно и има добро осмислена позадина и е поврзано со тајните служби на Италија и Алжир. Овие служби гледале во Бен Али идеална личност која ќе биде способна да ја преземе власта и да направи баланс помеѓу соседните земји. Во остварувањето на оваа цел Бен Али добил помош од Италијанската тајна служба **SISMI** (*Servizio per le Informazioni e la Sicurezza Militare*) која подготвила одличен терен за негов влез во претседателската

²²⁷ Clement Henry Moore "Tunisia since independence: the dynamics of one-party government", (Berkeley and Los Angeles California, University of California Press),8-50.

²²⁸ MICHAEL KOPLOW, Foreign Policy, 14 January 2011, "Why Tunisia's Revolution Is Islamist-Free", http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/01/14/why_tunisias_revolution_is_islamist_free, (пристапено на 25 јануари 2011 година).

²²⁹ Promises and Challenges: "The Tunisian Revolution of 2010-2011", The Report of March 2011 Delegation of Attorneys to Tunisia from National Lawyers Guild (US) and Mazlumder (Turkey), June 2011.

палата. Алжир имал императив да создаде клима која не би ескалирала во судир помеѓу двете соседни држави затоа што Тунис и Алжир во тоа време, а и ден денес имаат некои нерешени гранични спорови. Така Бен Али со помош на овие служби по брза постапка станува министер за внатрешни работи, па премиер и на крај претседател на Тунис.²³⁰

Во насока на потврда на овие тврдења за вмешаност на тајните служби оди и изјавата на поранешниот шеф на тајната служба на Италија **SISMI Fulvio Martini**, кој во 1999 година во италијанскиот парламент јавно изјавил дека „во периодот помеѓу 1985 и 1987 година организирале успешен политички преврат (coup d'état) во Тунис, сменувајќи го актуелниот претседател Habib Bourguibi и поставувајќи го Бен Али за претседател на државата“²³¹. На италијанските служби, но и на некои од соседните арапски држави не им се допаднало како Habib премногу жестоко се бори против растот на исламскиот фундаментализам во државата, а како „поголем грев“ му се смета тоа што лично наредил и ликвидација на поедини лидери на исламистите.²³² Она што ја прави симптоматична оваа ситуација во која се вмешани тајните служби е тоа дека ниту една странска сила не поставува демократски лидери во некоја друга држава доколку тоа не е во согласност со нивните интереси. Ова сценарио во потполност е применето и во Тунис со поставувањето на Бен Али за негов претседател. На крајот во овие ситуации исходот е исти и се добива полу диктатура чија цел е да ги застапува интересите на своите спонзори. Полу диктатурата подразбира тенденција на легитимно избраната власт да ја узурпира власта и да доминира со законодавната и судската власт по хоризонтална линија, а по вертикална линија да доминира со локалната власт, со невладините организации. Во исто време потајно ги прислушува телефонските разговори на граѓаните, ги отвара писмата, ја чита електронската пошта (е-маил) на граѓаните, додека водачите на опозицијата се апсат или прогонуваат, новинарите се плашат да зборуваат, а под контрола се ставаат и медиумите.

Но како и да е во првите десетина години од владеењето на Бен Али работите во Тунис се одвиваа добро и народот беше задоволен од економскиот напредок на земјата, од почитувањето на човековите права и правата на жените. Меѓутоа како годините на владеење одминуваа, Бен Али почна да прави многу лоши чекори во економијата и

²³⁰ Christopher Alexander, "Tunisia: stability and reform in the modern Maghreb", (New York, 270 Madison Avenue, Routledge, 2010).

²³¹ Sokari Ekine, Firoye Manji, "African Awakening: The Emerging Revolution", (an imprint by Fahamu Cape Town, Dakar, Nairobi and Oxford, Pambazuka Press, 2012), 47
http://books.google.me/books?id=JKiQo01bgWoC&pg=PA47&lpg=PA47&dq=SISMI+Fulvio+Martini+statement+about+tunisia&source=bl&ots=roAELjoG-4&sig=EdV8e-e5abo5z8gaz7d6Pkd_IFo&hl=sr-ME&sa=X&ei=bGEgT7T1K4TTsgbQm7DHDA&ved=0CD0Q6AEwBQ#v=onepage&q=SISMI%20Fulvio%20Martini%20statement%20about%20tunisia&f=false

²³² Christopher Alexander, "Tunisia: stability and reform in the modern Maghreb", (New York, 270 Madison Avenue, Routledge, 2010).

политиката кои во последната деценија го окарактеризираа како лош политичар. Во последната декада тој со Тунис владееше со помош на безбедносните служби и спремноста на граѓаните да му дадат време да ги спроведе на дело своите ветувања. Во основа тој не знаеше како да ги брани своите ставови, одлуки и акции и поради тоа беше лесна мета на опозицијата и медиумите во изминатиот период.²³³

Исто така претседателот Бен Али во изминатиот период ја запостави внатрешната безбедност на земјата, го наруши угледот кај армијата, ја „запостави економијата, не отвораше нови работни места за образованата младина и со тоа допринесе за губење на легитимитетот“²³⁴ кај својот народ. Праксата докажа дека секој политички систем кој ќе го изгуби легитимитетот кај својот народ е осуден на пропаст. На водачите на безбедносните и воените служби во Тунис добро им беше познато дека нивниот легитимитет кај народот е непотполн (нецелосен) без разлика што да направат или ветат. Поради тоа бевме сведоци на фактот дека во критичниот момент во Тунис армијата „седеше со скрстени раце“ и се соживуваше со народот и не презеде ништо за да го заштити режимот на Бен Али и покрај неговите наредби. Губењето на легитимитетот кај народот по се изгледа на Бен Али не му беше добро познато каков ефект може да има по неговото владеење. Легитимитетот е централно прашање поврзано со опстанокот на секој режим и тоа е она на што го тера секој режим да инсистира на легитимитетот кај народот било тоа да е авторитарски или демократски. Доколку режимот го изгуби легитимитетот кај народот тогаш тој нема континуитет во пристапот и ја нема во континуитет довербата на народот и никогаш не може да успее да се одржи на власт. Народот беше свесен што се случува во земјата, но се плашеше гласно да го кажи своето мислење затоа што тоа значеше смрт не само за тој што ќе проговореше јавно туку и смрт за неговата фамилија.

Причините за револуцијата се многубројни, но сепак можат да се издвојат неколку главни причини кои го поттикнаа бранот на незадоволство против авторитарните режими во арапскиот свет. Имено во сите овие земји главна причина е недостатокот на слобода, основните човекови права и слободи долго време им се скратувани, а авторитарните режими не можеа да се оправдаат ниту со повикување на исламот. На чело на арапските држави седат лица кои се долги години на власт, корумпирани и антидемократски настроени.²³⁵ Целиот свет сведочи за историските настани односно револуциите кои се случија во Тунис, Египет, Јемен и во другите арапски земји.

²³³ Alexis Arieff, "Political Transition in Tunisia", 16 December, 2011, www.fas.org/sgp/crs/row/RS21666.pdf

²³⁴ Lahcen Achy, Carnegie Middle East Center, 10 October 2011, "Tunisia's Economic Reforms Offer a Blue Print for Stability", <http://carnegie-mec.org/publications/?fa=45705> (пристапено на 26.01.2012).

²³⁵ Dragan Stojanovic, Akter Online, 24.01.2011, "Arapska revolucija u pokušaju", <http://www.akter.co.rs/politikaprint/3315-arapska-revolucija-u-pokuaju.html>

Арапскиот народ се разбуди и се крена против своите диктатори кои со нив владееја повеќе децении.

Меѓутоа како главни причини кои беа моторна сила да се случи револуцијата во Тунис можеме да ги посочиме следните:

Демографија. Во Тунис за живеат нешто повеќе од 10,5 милиони жители со стапка на прираст од 17,4 на 1000 жители во 2011 година. Покрај тоа, просечната возраст во земјата е 30 години и оваа структура, иако, по дефиниција е најобразована социјално е најзагрозена.²³⁶

Невработеноста, особено кај младите се движи 30.7%, а чувството на безнадежност во вакви услови е силен мотив за незадоволство на образованата младина.²³⁷

Кризата со храна и галопирачкиот пораст на **цената на храна** директно зависат од темпото на растот на населението. Тоа предизвикува пропорционално намалување на животните ресурси за чие обновување во земја со нерегулирана економија како Тунис е сериозен проблем.

Автократскиот режим во Тунис со силна поддршка од западните земји брутално ја елиминира политичката опозиција, особено либералната со што ги искорени и сите почетни процеси на креирање на средната класа граѓани, без кој демократизацијата е невозможна. Во согласност со интересите на режимот постепено се менуваат внатрешните закони (особено укинувањето на ограничувањата на повторно кандидирање за шеф на државата), со што изборите станаа формални и фарса.

Корупцијата и незаконското богатење станаа начин на живот и функционирање во Тунис, а тоа допринесе да се зголеми јазот помеѓу богатите и сиромашните. Бесот на јавноста најмногу ја предизвика небрежноста и лакомоста на најблиските роднини на Бен Али кои ја контролираа скоро целата економија на Тунис.

Безбедносните структури беа силно финансиски поддржани, одржувани, развивани и образовани во Америка, Велика Британија и Франција. Тоа допринесе тие да станат основна гаранција за режимот. Политичките права се претворија во фарса, а политиката на земјата е диригирана првенствено од интересите на овие сили и геополитичките интереси кои тој систем го одржуваа.

Полу диктатура со уловени права што подразбира дека Тунижаните во потполност не ги уживаа општите, основните и неотуѓивите човекови права кои се карактеристика на развиените демократии иако тие Уставно беа загарантирани.

²³⁶ Central Intelligence Agency, The World Factbook: Tunisia „ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ts.html> , (пристапено на 24.12.2012).

²³⁷ Исто

Користејќи ја позицијата на моќ Бен Али успеа да стави се под контрола во земјата – интелектуалците, новинарите, писателите, интернетот, медиумите.

Сето ова не упатува на заклучок дека корените на „Јасмин револуцијата“ се наоѓаат длабоко во минатото, но за да се крени народот на нозе и да излезе на улица беше потребно нешто да ја иницира револуцијата. Таа иницијална каписла за почеток на „Јасмин револуцијата“ беше самозапалувањето на младиот Mohammed Buazizis во декември 2010 година.

КАКО ЗАПОЧНА „ЈАСМИН РЕВОЛУЦИЈАТА“

Имено немирите во Тунис започна на 17 декември 2010 година кога при рутинска контрола полицијата на младиот Mohammed Buazizis му го одзела овошјето и зеленчукот кој го продавал без дозвола.²³⁸ Како и многу други млади тунижани, Mohammed Buazizis имал факултетска диплома, но не и работа која може да му обезбеди достоинствен живот. Тој заработувал дневно 7 долари од продажба на зеленчук и овошје и со тоа обезбедувал егзистенција за себе и за својата фамилија.²³⁹ Во знак на протест поради невработеноста, корупцијата и сличните проблеми кои беа главна карактеристика на автократскиот режим 26 годишниот Buazizis се полил со бензин и се самозапалил пред зградата на локалната самоуправа во градот Sid Bouzid. Buazizis починал во болница неколку дена подоцна. Самозапалувањето во исламот се смета за еден од најголемите гревови кои што човек може да ги направи. Овој гест на Buazizis покренала бран на демонстрации против сиромаштијата, невработеноста и корумпираната влада.²⁴⁰ „Со самозапаувањето тој стана симбол на борбата на народот против тиранијата“²⁴¹, а револуцијата беше наречена „Јасмин револуција“ според автентичното цвеќе кое вегетира само во оваа земја.

Немирите по туниските градови започнаа веднаш по смртта на младиот Мухамед. На почетокот демонстрантите од режимот бараа да им се овозможи вработување и подобри животни услови, а потоа и заминување на автократскиот режим на Бен Али. Илјадници демонстранти минуваа низ улиците на главниот град Тунис извикувајќи „Надвор Бен Али“ и „Бен Али убиец“ барајќи автократскиот шеф на државата Зине ал-

²³⁸ Sergej Županić, Vecernji.hr, 23.01.2011, „Je li revolucija u Tunisu počela pukom zabunom?“, <http://www.vecernji.hr/vijesti/je-li-revolucija-tunisu-pocela-pukom-zabunom-clanak-243189> (пристапено на 23.01.2011 година).

²³⁹ Rania Abouzeid, Time Magazine World, 21 January 2011, „Bouazizi: The Man Who Set Himself and Tunisia on Fire“, <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,2044723,00.html>, (пристапено е на 24.01.2012).

²⁴⁰ David Bratslavsky, Examiner, 16 January 2011, „What's happening in Tunisia?“, <http://www.examiner.com/foreign-policy-incincinnati/what-s-happening-tunisia> (пристапено на 28 јануари 2011 година)

²⁴¹ Феђа Димовић, Политика Online, 21.01.2011, „Мирис јасмина иза гвоздене завесе“, <http://www.politika.rs/pogledi/Fedja-Dimovic/Miris-jasmina-iza-gvozdene-zavese.sr.html>, (пристапено на 24.01.2012).

Абидине Бен Али, кој веќе 23 години е на власт, да поднесе оставка незадоволни од неговото владеење и ветувањето дека функцијата ќе ја напушти по истекувањето на мандатот во 2014 година.²⁴² На почетокот Бен Али се обиде преку полицијата да ги задуши немирите и да ги заплаши луѓето со убивање и прикривање на правите информации зошто младиот Мухамед се самозапали пред зградата на локалната самоуправа во Sid Bouzid. Но тие мерки имаа контра ефект и немирите не беа сопсени туку напротив тие ескалираа и се раширија во сите поголеми туниски градови и со тек на времето како што не беа исполнувани барањата тие стануваа се понасилни и порадикални. На немирите во Тунис не останаа имуни ниту главните туниски опозициски партии кои им дадоа поддршка на демонстрантите и беа цврсто убедени дека претседателот ја загубил контролата над улиците и му бил потребен масакр за да ја смири ситуацијата во земјата²⁴³. Во поддршка на демонстрантите опозиционите лидери во Париз објавија декларација во која го повикуваат претседателот на Тунис Бен Али да се повлече од власта и да биде формирана преодна влада кое ќе овозможи одржување слободни демократски и фер избори.²⁴⁴

Она што ја изненади Европа и САД е тоа дека никој не предвиде дека работите во Тунис ќе се одвиваат толку бргу, дека ќе отидат толку далеку и дека толку драстично ќе се драматизираат како на филмска лента. Ниту на опозицијата, ниту на владејачката гарнитура, ниту на стручњациите ниту на разузнавачките служби, дури и на самите тунижани не им беше потполно јасно што ќе се случи во наредниот период. Тунис под власта на Бен Али беше земја каде борбата против тероризмот и екстремниот ислам беа алиби за гонење на слободата, узурпација на власта и грабеж на народот.²⁴⁵

Тука се наметнува дилемата зошто е симнат еден од најмоќните лидери во арапскиот свет за само неколку дена и покрај неговите способности и искуство во управувањето со земјата опкружен со челичен безбедносен апарат? Добро познато е дека Бен Али беше еден од главните сојузници на САД и ЕУ (посебно на Франција) во регионот на Северна Африка. Тој на Запад беше пофалуван поради својот секуларизам и наклонетоста кон либералниот капитализам. Администрацијата на САД сметаше дека афричките лидери, како Бен Али, се важно оружје во борбата против се поголемото

²⁴² Peter Walker and agencies, Guardian, 14 January 2011, "Tunisian president declares states of emergency and sacks government", <http://www.guardian.co.uk/world/2011/jan/14/tunisian-president-dismisses-government-violence?INTCMP=ILCNETTXT3487>, (пристапено на 25.01.2012).

²⁴³ Rania Abouzeid, Time Magazine World, 21 January 2011, "Bouazizi: The Man Who Set Himself and Tunisia on Fire", <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,2044723,00.html>, (пристапено е на 24.01.2012).

²⁴⁴ Сител, „Најмалку 20 лица загинаа во судири меѓу демонстрантите и полицијата во Тунис“, <http://www.time.mk/read/fbae81d82f/ad507e47aa/index.html>

²⁴⁵ Mira Popović, Печат, 21.01.2011, "TUNIS Diplomatska greška ili opreznost", <http://www.pecat.co.rs/2011/01/tunis-diplomatska-greska-ili-opreznost/> (пристапено на 21 јануар 2011).

растење на исламскиот фундаментализам и сегоаш беа подготвени да замижат пред нивните злосторства.²⁴⁶

Меѓутоа лицемерието на Запад и САД во однос на револуцијата во Тунис одеше од крајност во крајност. Тука се наметнува прашањето дали владетелите на светот ќе дозволат еден африкански народ самостојно да одлучува за својата судбина?

На почетокот американскиот државен секретар Хилари Клинтон побара од Владата во Тунис да најде мирно решение за прекин на социјалните немири, кои ја потресуваат земјата, но изрично нагласи дека САД „немаат право да завземаат страна“²⁴⁷ што во превод значи дека нема да ги поддржат демократските промени во Тунис. Подоцна насилствата во Тунис во кои загинаа стотици демонстранти ги натераа Соединетите Американски Држави да изразат поддршка кон правото на глас на тунискиот електорат, а Барак Обама ја поздравил храброста и достоинството на тунискиот народ и заедно со Клинтон повикаа на трајно демократско решение за Тунис и одржување на слободни и демократски избори во земјата.²⁴⁸

Во сета оваа ситуација најконтроверзна и најлицемерна беше позицијата на Париз во однос на случувањата во нивниот поранешен муслиманско - арапски протекторат Тунис. На почетокот француската влада одбиваше да ги коментира немирите во Тунис, но подоцна и со осудата против употребата на сила и насилството врз демонстрантите и со поддршката на тунискиот народ и неговите барања за демократија и подобар живот. Немирите беснееја во Тунис скоро еден месец, а француската влада се надеваше дека ситуацијата во оваа арапска земја која е „бедем во одбраната од исламскиот интегрizam“²⁴⁹ полска ќе се смират сами од себе. Претседателот Саркози јавно се огласи дури кога демонстрантите го симнаа Бен Али од власт со порака дека „Франција ја поддржува волјата на тунискиот народ за демократија“²⁵⁰ и повика на прекин на насилствата и одржување на слободни и демократски избори во најкраток временски рок. Париз соопшти дека ја сфатил пораката за уставна транзиција во Тунис и во знак на поддршка на тунискиот народ Франција не му дозволи прибежиште на Бен Али и тој замина во Саудиска Арабија.

²⁴⁶ Promises and Challenges: "The Tunisian Revolution of 2010-2011", The Report of March 2011 Delegation of Attorneys to Tunisia from National Lawyers Guild (US) and Mazlumder (Turkey), June 2011.

²⁴⁷ Mona Eltahawy, The Washington Post, 15 January 2011, "Tunisia's Jasmine Revolution" <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2011/01/14/AR2011011405084.html?sid=ST2011011603474>, (пристапено на 18 јануари 2011 година)

²⁴⁸ The Washington Post, "Tunisia's revolution should be a wake-up call to Mideast autocrats", 15 January 2011, "<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2011/01/15/AR2011011503141.html>", (пристапено на 28 јануари 2011 година).

²⁴⁹ Mira Popović, Печат, 21.01.2011, "TUNIS Diplomatska greška ili opreznost", <http://www.pecat.co.rs/2011/01/tunis-diplomatska-greska-ili-opreznost/> (пристапено на 21 јануар 2011).

²⁵⁰ Исто

Одговорот на ваквите обвинувања и барања на демонстрантите на Зин ал Абин бен Али беше дека насилните протести се дело на мали екстремистички групи²⁵¹, кои сакаат да ја дестабилизираат земјата и тие можат длабоко да им наштетат на интересите на земјата, бидејќи ги одвраќаат инвеститорите и туристите, кои обезбедуваат голем дел од приходите на националната економија.²⁵² „Ниту една демократска држава нема да дозволи да се прибегне до насилство затоа што насилството е црвената линија преку кое власта не може да остане имуна и нема да дозволи неколкумина екстремисти да користат забрането оружје како Молотови коктели врз луѓето и државната и приватната сопственост,²⁵³ изјави Бен Али во своја одбрана.

Соочувајќи се со фактот дека нема да може да ги сузбие лесно демонстрациите, а со цел да ја смири тешката состојбата во земјата, Бен Али првично најави демократизација на земјата, распуштање на владата, спречување на полицијата да отвора оган врз демонстрантите, како и намалување на цените на основните прехранбени производи.²⁵⁴ Но тие не допринесоа за смирување на масата народ кои демонстрираа по улиците низ повеќе туниски градови, туку напротив допринесе за нивно ескалирање.

УЛОГАТА НА ИНТЕРНЕТОТ И МОБИЛНИТЕ ТЕЛЕФОНИ ВО „ЈАСМИН РЕВОЛУЦИЈАТА“

Голем број на аналитичари и познавачи на ситуацијата во Северна Африка и Блискиот Исток се соочија со еден ноторен факт кој изврши силно влијание врз развојот на настаните во Тунис. Тоа беше масовното користење на интернетот и мобилната телефонија од страна на организаторите на протестите. Познато е дека интернетот и мобилната телефонија сами од себе никогаш не можат да ослободат, но сега гледаме што може и не може да направат луѓето со интернетот и мобилната телефонија од Северна Африка до Персискиот залив и Европа.

Оваа тема долго време ја истражувал белорускиот аналитичар **Evgeny Morozov** и своите наоди ги објавил во книгата „Интернет измама: темната страна на интернетот“, која е објавена пред да се случат немирите во Тунис. Тој во својата книга заклучува дека во глобала интернетот не го кочи вообичаеното функционирање на политичките елити.

²⁵¹ Kristen Chick, The Cristiance science monitor, 12January 2011, „[http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2011/0112/Tunisia-protests-serve-warning-to-autocratic-Middle-Eastern-regimes/\(page\)/2](http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2011/0112/Tunisia-protests-serve-warning-to-autocratic-Middle-Eastern-regimes/(page)/2), (пристапено на 25.01.2012).

²⁵² Tunisia: Speech by President Ben Ali, 27.December 2012, http://www.al-bab.com/arab/docs/tunisia/ben_ali_speech_27122010.htm, (пристапено на 26.01.2012).

²⁵³ „Во немирите во Тунис убиени 14 лица“, Сител, 10.01.2011, <http://www.sitel.com.mk/dnevnik/svet/vo-nemirite-vo-tunis-ubieni-14-civili> (пристапено на 25.01.2012).

²⁵⁴ Maha Ben Abdeladhim, France 24, 24.01.2011, „Tunisian Revolution finds time for a bit of much – needed Facebook humor“, <http://www.france24.com/en/20110123-tunisia-revolution-jokes-facebook-humour-ben-ali>, (пристапено на 26.01.2012).

Политиката и понатаму останува клучниот фактор кој одлучува дали некој режим ќе биде сменет или не.²⁵⁵

Меѓутоа во случајот со Тунис и подоцна со другите северно африкански и блиско источни земји, интернетот имаше доста важна улога во ширењето на информациите и ширењето на протестите. Се претпоставува дека 18% од тунижаните имале профили на Facebook или на Twitter кои службите на Бен Али не успеале на време да ги блокираат.²⁵⁶ Она во што можеме да бидеме потполно сигурни е тоа дека помеѓу високо образуваната младина која излезе на протести во Тунис употребата на интернетот и мобилните телефони е многу поголема од 18%. Пред да биде симнат од власт режимот на Бен Али тргна со хакерски напади против противниците на режимот кои што користеле gmail и facebook профили прибирајќи ги нивните лозинки и e-mail, а во одредени ситуации биле и апсени овие „интернет противници“.²⁵⁷ Балгодарение на интернетот и брзата размена на информации обичните луѓе во светот полека стануваат свесни дека се заложници на мал број на моќници кои владеат со нив.²⁵⁸ Ова зборува дека луѓето во време на глобализација и интернет не сакаат да живеат според закони со кои се ограничуваат слободата и човековите права.

Информационите и комуникациските технологии одиграа важна улога и овозможија револуцијата во Тунис да успее, но тие не ја предизвикаа таа револуција туку само ја поддржаа и помогнаа.²⁵⁹ Следејќи го примерот на младите тунижани бенефитот на овие технологии ги искористија и другите противници на автократските режими во МАГРЕБ и на Блискиот Исток за да ги симнат од власт долгогодишните автократи и да внесат промени во своите земји. Меѓутоа скептиците сметаат дека Запад и САД повеќе ги интересира овие земји да бидат стабилни и мирни отколку да се демократизираат, а задачата на овие арапски моќници е да ги држат своите народи под контрола т.е. да го сакаат Запад и да го мразат Иран. Меѓутоа со љубовта спрема западните земји доаѓа и љубовта кон човековите права и слободи и многу е тешко да се држат во спрега луѓето кои знаат дека може да се живее подобро. Тука дури ни верата

²⁵⁵ Evgeny Morozov, "The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom", (New York, Public Affairs, 2010). http://books.google.me/books?id=D6itLerFRIC&pg=PR7&source=gbs_selected_pages&cad=3#v=onepage&q&f=false

²⁵⁶ Tangled Web, Radio Free Europe, free library, 15 January 2011, "Tunisia: Can We Please Stop Talking About "Twitter Revolution", http://www.rferl.org/content/tunisia_can_we_please_stop_talking_about_twitter_revolutions/2277052.html, (пристапено на 25.01.2012).

²⁵⁷ Timothy Garton Ash, The Guardian: 21 January 2011, "Twitter i WikiLeaks pomogli revoluciju u Tunisu", http://www.slobodnaevropa.org/content/twitter_wikileaks_tunis_revolicija/2282242.html (пристапено на 22 јануари 2011 година).

²⁵⁸ Evgeny Morozov, "The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom", (New York, Public Affairs, 2010). http://books.google.me/books?id=D6itLerFRIC&pg=PR7&source=gbs_selected_pages&cad=3#v=onepage&q&f=false

²⁵⁹ Danny O'Brien, Committee to protect journalists, 25 January 2011, "Will Tunisia's 'Internet revolution' endure?" <http://www.cpj.org/internet/2011/01/will-tunisia-internet-revolution-endure.php>, (пристапено на 16 февруари 2011 година).

не може да помогне. Во ситуацијата со Тунис едно е јасно, а тоа е дека земјата нема да може да се демократизира без поддршка од Запад, затоа што по смената на Бен Али може да дојде друг Бен Али и така народот да се врти во круг. Политиката на Запад во одредени случаи во суштина е многу лицемерна, затоа што од една страна се праќаат добро познатите пораки за слободата и правата на луѓето како најголема вредност на човекот, а од друга страна се поддржуваат системите кои се спротивност на тие вредности.

Протоколот на информации преку WikiLeaks, кое според зборовите на Хилари Клинтон е „закана по меѓународната заедница“, овозможи тунижаните да дознаат што мисли САД за корупцијата на Бен Али, но и тоа дека САД приватно не го поддржуваат режимот на Бен Али.²⁶⁰ Извештаите на WikiLeaks недвосмислено покажуваат дека на амбасадорот на САД во Тунис добро му било познато дека режимот на Бен Али е автократски и до срж корумпиран, дека медиумите се во потполност цензурирани, дека новинарите и опозиционерите исчезнуваат преку ноќ и дека мнозинството од народот живее во потполна беда и сиромаштија. И покрај сите овие докази, големите борци за слобода, демократија и човекови права не го дигнаа својот глас поради неправдата над тунискиот народ.²⁶¹

АВТЕНТИЧНОСТА НА „ЈАСМИН РЕВОЛУЦИЈАТА“

Историјата е полна со славите на арапските револуции, но во суштина тоа не биле никогаш народни револуции туку сите тие биле државни удари или принудна промена на власта. Големата арапска револуција од 1916 година била само идеја и не стана револуција во вистинска смисла на зборот. Египетската револуција на слободните офицери од 1952 година беше воен пуч кој потоа се пренесе врз десетина арапски земји каде се изведоа државни удари, а истите беа наречени народни востанија се до последните настани во Тунис. Единствена права револуција беше онаа на ајатолахот Хомеини од 1979 година, но Иран не е арапска земја за да се спореди со Тунис, Египет, Сирија. Револуцијата во Тунис е посебна приказна сама за себе затоа што се работи за автентично, национално и спонтано движење кое имаше многу мала помош од Запад и САД. Во Тунис народот на улица не го изнесе никој политичар ниту некоја идеологија туку хроничниот недостаток на основните животни услови, невработеноста, високите

²⁶⁰ Timothy Garton Ash, The Guardian: 21 January 2011, "Twitter i WikiLeaks pomogli revoluciju u Tunisu", http://www.slobodnaevropa.org/content/twitter_wikileaks_tunis_revolicija/2282242.html (пристапено на 22 јануари 2011 година).

²⁶¹ Christopher Alexander, Foreign Policy, 03 January 2011, "Tunisia's Protest wave: where it comes from and what it means", http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2011/01/02/tunisia_s_protest_wave_where_it_comes_from_and_what_it_means_for_ben_ali, (пристапено на 27.01.2012).

цени на храната и широко распространетата корупција. Во основа во Тунис се случи општонародна побуна која директно беше управувана од народот.

За тоа дека се работи за автентична револуција ни зборуваат и неколку факти. Имено, по напуштањето на земјата од страна на Бен Али во Тунис на брза рака се формира влада составена во најголем број од неговите приврзаници, а ваквата постапка уште повеќе ги интензивира демонстрациите, а тоа предизвика во поддршка на демонстрантите да им се приклучи и полицијата што на самата револуција и дава дополнителна тежина. Друг аргумент е тоа што спонтаната туниска револуција првин изби на улиците на Sid Bouzid, а не во касарна како што е традиција во арапските револуции и за време на своето траење од скоро еден месец успеа да го сруши еден од најмоќните арапски режими. Со тоа Тунис стана првата арапска земја каде е срушен авторитарскиот режим.

ЗАКЛУЧОК

Тунис е земја која беше исклучена од листата на кандидати за немири затоа што беше под челичните канџи на безбедносните служби на Бен Али, а нејзината структура на управување беше наследна. Колапсот на ваквата структура загрижи многу воени и авторитарски режими кои на власт се дојдени преку државен удар, а ги загрижи и Запад и САД кои со тоа ги губат своите сојузници во борбата против тероризмот. Структурата на системот на управување во Тунис беше заснована на спречување на државен удар, како и на спречување на побуни против него, но „јасмин револуцијата“ докажа дека ваквиот систем е подложен на уништување кога народот ќе го дигне својот глас. На тунижаните им претстојат тешки времиња затоа што привремената влада не е склона кон реформи. На демократските сили потребно им е време да се формираат, а потребна им е и помош и солидарност од ЕУ која долго време го поддржуваше Бен Али и играше на погрешна карта. Запад сега се надева дека ситуацијата во Тунис ќе се стабилизира многу брзо и не планира директно да се меша во внатрешните работи на Тунис.

Народот кој долги години беше лажен и нема повеќе стрпливост е со очекување дека ќе му се подобрат условите за живот. Доколку Тунис се трансформира во реална демократија тогаш соседните земји ќе бараат исти права од своите режими.²⁶² Преку нередите низ улиците на туниските градови во основа ние ја гледаваме кулминацијата на широката опресија која е составена од невработеност, високи цени на храната,

²⁶² MICHAEL KOPLOW, Foreign Policy, 14 January 2011, "Why Tunisia's Revolution Is Islamist-Free", http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/01/14/why_tunisia_is_islamist_free, (пристапено на 25 јануари 2011 година).

корупција, недостаток на слобода на говорот и тешките животни услови.²⁶³ Жителите на арапскиот свет сфатија дека цврстите структури на моќ од Мароко до Саудиска Арабија и меѓу земјите од Персискиот залив не се дадени еднаш за секогаш и истите можат да се срушат многу брзо.²⁶⁴

Новата влада на Тунис ги призна сите забранети политички партии и ги ослободи сите политички затвореници. Меѓутоа тоа може да биде меч со две острици со оглед на тоа дека сега им е отворена вратата за доаѓање на власт на исламистите. Политичките аналитичари предупредуваат дека исламистите се омилени кај сиромашното население, но сепак е тешко со сигурност да се предвиди колкава е таа поддршка поради годините репресија над исламистите под режимот на Бен Али. Од друга страна тоа може да доведе до отворен судир помеѓу конзервативните и либералните сили внатре во движењето против симнаотиот претседател Бен Али.²⁶⁵

Тунижаните по ништо не се разликуваат од другите народи на Африка или Европа. Она што се случи во Тунис може да се случи во секоја држава во која ќе се појават заедно сиромаштијата, невработеноста, политичката корупција, репресија и фанатизам. Овие елементи се експлозивна смеса за секој систем. Настаните во Тунис (подоцна и во другите автократски режими) ги натераа автократските системи кои ги поддржува запад да се запрашаат дали работите ќе останат status quo цело време или е време да се внесат промени.²⁶⁶ Тунижаните здружено со сопствени сили успеаја да го протераат автократот и неговите соработници. Сега власта останува во рацете на народот кој може да се соочи со еден сосема нов систем на вредности кој е поразличен од досегашниот и се уште невиден во нивната историја. Револуцијата која се случи во Тунис не влијае само на арапско – муслиманските земји туку има влијание и врз новиот распоред на силите целиот свет.

²⁶³ The Economist, 15 January 2011, "Watching and waiting",

http://www.economist.com/blogs/newsbook/2011/01/tunisias_revolution, (пристапено на 03.февруари 2011 година).

²⁶⁴ Deutsche Welle, Izbor iz štampe, 17.01.2011, "Nova era posle revolucije u Tunisu", <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,6407247,00.html> (пристапено на 17.01.2011 година.)

²⁶⁵ MICHAEL KOPLOW, Foreign Policy, 14 January 2011, "Why Tunisia's Revolution Is Islamist-Free", http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/01/14/why_tunisias_revolution_is_islamist_free, (пристапено на 25 јануари 2011 година).

²⁶⁶ Deutsche Welle, Izbor iz štampe, 17.01.2011, "Nova era posle revolucije u Tunisu", <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,6407247,00.html> (пристапено на 17.01.2011 година.)

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Alexis Arieff, "Political Transition in Tunisia", 16 December, 2011, www.fas.org/sgp/crs/row/RS21666.pdf
2. Central Intelligence Agency, The World Factbook: Tunisia, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ts.html>
3. Clement Henry Moore "Tunisia since independence: the dynamics of one-party government", (Berkeley and Los Angeles California, University of California Press),8-50.
4. Christopher Alexander, "Tunisia: stability and reform in the modern Maghreb", (New York, 270 Madison Avenue, Routledge, 2010).
5. Christopher Alexander, Foreign Policy, 03 January 2011, "Tunisia's Protest wave: where it comes from and what it means", http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2011/01/02/tunisia_s_protest_wave_where_it_comes_from_and_what_it_means_for_ben_ali
6. David Bratslavsky, Examiner, 16 January 2011, "What's happening in Tunisia?", <http://www.examiner.com/foreign-policy-in-cincinnati/what-s-happening-tunisia>
7. Danny O'Brien, Committee to protect journalists, 25 January 2011, "Will Tunisia's 'Internet revolution' endure?" <http://www.cpj.org/internet/2011/01/will-tunisia-internet-revolution-endure.php>
8. Deutsche Welle, Izbor iz štampe ,17.01.2011, "Nova era posle revolucije u Tunisu", <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,6407247,00.html>
9. Dragan Stojanovic, Akter Online, 24.01.2011, "Arapska revolucija u pokušaju", <http://www.akter.co.rs/politikaprint/3315-arapska-revolucija-u-pokuaju.html>
10. Evgeny Morozov, "The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom", (New York, Public Affairs, 2010).http://books.google.me/books?id=D6itLerfRIC&pg=PR7&source=gbs_selected_pages&cad=3#v=onepage&q&f=false
11. Феђа Димовић, Политика Online, 21.01.2011, "Мирис јасмина иза гвоздене завесе", <http://www.politika.rs/pogledi/Fedja-Dimovic/Miris-jasmina-iza-gvozdene-zavese.sr.html>
12. Houda Mziudet, Tunisia live.net, 29 December 2011, "Tunisia Tops Arab World in Economist's 2011 Democracy Index," <http://www.tunisia-live.net/2011/12/29/tunisia-tops-arab-world-in-economists-2011-democracy-index/>

13. Kristen Chick, The Cristiance science monitor, 12January 2011, „[http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2011/0112/Tunisia-protests-serve-warning-to-autocratic-Middle-Eastern-regimes/\(page\)/2](http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2011/0112/Tunisia-protests-serve-warning-to-autocratic-Middle-Eastern-regimes/(page)/2)
14. Lahcen Achy, Carnegie Middle East Center, 10 October 2011, “Tunisia’s Economic Reforms Offer a Blue Print for Stability”, <http://carnegie-mec.org/publications/?fa=45705>
15. MICHAEL KOPLOW, Foreign Policy, 14 January 2011, “Why Tunisia's Revolution Is Islamist-Free”, http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/01/14/why_tunisias_revolution_is_islamist_free
16. Mona Eltahawy, The Washington Post, 15 January 2011, “Tunisia's Jasmine Revolution” <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2011/01/14/AR2011011405084.html?sid=ST2011011603474>
17. Maha Ben Abdeladhim, France 24, 24.01.2011, „Tunisian Revolution finds time for a bit of much – needed Facebook humor“, <http://www.france24.com/en/20110123-tunisia-revolution-jokes-facebook-humour-ben-ali>,
18. Mira Popović, Печат, 21.01.2011, “TUNIS Diplomatska greška ili opreznost“, <http://www.pecat.co.rs/2011/01/tunis-diplomatska-greska-ili-opreznost/>
19. Sokari Ekine, Firoye Manji, “African Awakening: The Emerginig Revolution”, (an imprint by Fahamu Cape Town, Dakar, Nairobi and Oxford, Pambazuka Press, 2012), 47
http://books.google.me/books?id=JKiQoO1bgWoC&pg=PA47&lpg=PA47&dq=SISMI+Fulvio+Martini+statement+about+tunisia&source=bl&ots=roAEljog-4&sig=EdV8e-e5abo5z8gaz7d6Pkd_IFo&hl=sr-ME&sa=X&ei=bGEgT7T1K4TTsgbQm7DHDA&ved=0CD0Q6AEwBQ#v=onepage&q=SISMI%20Fulvio%20Martini%20statement%20about%20tunisia&f=false
20. Sergej Županić, Vecernji.hr, 23.01.2011, “Je li revolucija u Tunisu počela pukom zabunom? ”, <http://www.vecernji.hr/vijesti/je-li-revolucija-tunisu-pocela-pukom-zabunom-clanak-243189>
21. Сител, „Најмалку 20 лица загинаа во судири меѓу демонстрантите и полицијата во Тунис“, <http://www.time.mk/read/fbae81d82f/ad507e47aa/index.html>
22. Promises and Challenges: “The Tunisian Revolution of 2010-2011”, The Report of March 2011 Delegation of Attorneys to Tunisia from National Lawyers Guild (US) and Mazlumder (Turkey), June 2011.

23. Peter Wolker and agencies, Guardian, 14 January 2011, "Tunisian president declares states of emergency and sacks government",
<http://www.guardian.co.uk/world/2011/jan/14/tunisian-president-dismisses-government-violence?INTCMP=ILCNETTXT3487>
24. Rania Abouzeid, Time Magazine World, 21 January 2011, "Bouazizi: The Man Who Set Himself and Tunisia on Fire",
<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,2044723,00.html>
25. The Washington Post, "Tunisia's revolution should be a wake-up call to Mideast autocrats", 15 January 2011, "<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2011/01/15/AR2011011503141.html>"
26. Tunisia: Speech by President Ben Ali, 27.December 2012, http://www.al-bab.com/arab/docs/tunisia/ben_ali_speech_27122010.htm
27. "Во немирите во Тунис убиени 14 лица", Сител, 10.01.2011,
<http://www.sitel.com.mk/dnevnik/svet/vo-nemirite-vo-tunis-ubieni-14-civili>
28. Tangled Web, Radio Free Europe, free library, 15 January 2011, "Tunisia: Can We Please Stop Talking About "Twitter Revolution",
http://www.rferl.org/content/tunisia_can_we_please_stop_talking_about_twitter_revolutions/2277052.html
29. Timothy Garton Ash, The Guardian: 21 January 2011, "Twitter i WikiLeaks pomogli revolucijuTunisu",http://www.slobodnaevropa.org/content/twitter_wikileaks_tuniss_revolucija/2282242.html
30. The Economist, 15 January 2011, "Watching and waiting",
http://www.economist.com/blogs/newsbook/2011/01/tunisias_revolution
31. US Department of State, Background information: Tunisia, 22.09.2011,
<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5439.htm>